

AKDENİZ İKLİMİ ÖZELLİĞİ

Hayati Tahsin Yılmaz

Güncelleme Ocak 2018

Kimi "iklim haritaları"nda **Karadeniz** kıyıları (kimilerinde de yalnızca **Sinop**'tan batısı) "**Akdeniz iklimi**" olarak gösterilir.

Abana **Karadeniz**'de, gündüzle gece arasındaki sıcaklık farkının en düşük olduğu yerleşim yeridir.

Ahmet Sağ (Isparta, 1953):

1990'da 3 yaşındaki kızımın hastalığının **Hacettepe** Hastanesi'nde bir tür "astım" olduğu saptandı. Uzun bir süre "ventolin" ve "aminokardol" ilaçları alması gerekiyordu. Hastalığın nedeni olarak da gündüzle gece arasındaki sıcaklık farkı gösteriliyordu. Bu durum beni çok tedirgin etti ve gündüzle gece farklılığının en az olan yerleri araştırmaya başladım. Sonuca varmam kolay oldu. **Turizm Bankası**'ndaki işim gereği ülkemizin meteorolojik verileri elimizin altındaydı. Bankaya başvuran her yatırımcıya, yatırım yapmak isteği yere ilişkin bu verileri veriyorduk. Yatırımcıları sanayi, turizm ve teşvik kredileri veriyoruz. **Türkiye**'de gece ile gündüz arasındaki sıcaklığın en az olduğu 4 yer vardı: **Abana**, **Datça**, **Mudanya** ve **Marmara Adası**. Bu yerlerde yaz-kış gündüzle gece arasında yalnızca **6,4 derecelik** ısı farkı vardı. Önce **Mudanya**'ya gittim. Deniz kıyısında büyük oteller vardı ama arıtma düzeni yoktu. Pis sular denize karışıyordu. **Datça** uzak, sıcak ve yolu bozuktu; **Marmara**'ya ulaşım zordu. Bankadaki görevim (1988'de **Turizm Bankası DESİYAB**'la birleşip **Kalkınma Bankası** oldu) ve **Abana Motor Fabrikası** nedeniyle **Abana**'yı az-çok biliyordum. Buraya geldim (1988). Kızımın hastalığında iyileşme görünce bir daire aldım (1990). Her yıl geliyorum. O zamanlar (90'lar) bu kumluklarda, **Abana** ile **Haciveli** arasında kokuları uzaktan algılanabilen kum zambakları ve kekikler vardı. Şimdi yok! Yerlerine tatil köyleri ve gezi yolu yapılmış. Hele **Abana**'nın kekikleri çok değerliydi. Başka yerlerin kekiklerini kaynatarak içemezsiniz (üzerine kaynar su dökerek içebilirsiniz). **Abana**'nın o tadına doyum olmaz kekiğini kaynatarak da içebiliyorduk. Hiç acısı yoktu. Ben şeker hastasıyım, toplayıp **Ankara**'ya götürüyordum. Her yıl bu kıyıların kepeyle düzlenmesi ve yazın yağmur yağmaması da bu bitkilerin kökünü kazımış olabilir. Yanıbaşımızdaki ormanda bülbül ve öteki kuşların sesleri cıvıldardı. O zaman **Abana** çok çekiciydi. **Abana** doğa ile barışıktı. Her gittiğim yerde **Abana**'yı övüyordum. Buraya çok kişi (gezgini) yolladım. Aralarında daire alanlar da var. Bugün de bu yolda çalışıyorum" (özel söyleşi).

Abana ve batısında kimi **incir** türlerinde **temmuz** ortalarında "**çiçek inciri**" dediğimiz "**erken incir**" yetişir. Bu incirler **eylül** başlarında yeniden yemiş vermeye başlar. **Sinop** ve doğusundaki incirlerde "**çiçek inciri**" pek görülmez(*).

*) **Abana** ve **İnebolu** pazarlarında onlarca üreticinin incir sattığı temmuz sonlarında yolumuz **Gerze**'ye düştü. İlçenin pazarıydı. "**İncir**" sorduk. "İncir sezonuna daha iki ay var. Ama sabahleyin bir üretici getirip sattı, başka bulamazsınız" dediler (HTY).

Abana'da, sınırlı da olsa, **mandalina** gibi kimi **Akdeniz** iklimi bitkileri de yetişir.

Ender Yurdakulol, **Mehmet Demirörs** ve **Atilla Yıldız**, 2002'de **İsrail**'de bir dergide **Devrekâni-İnebolu-Abana** bitkileri üzerine yayımladıkları çalışmalarında şöyle deniliyor:

"**Abana-İnebolu** kıyı şeridinde 20-200 m yükseklikte **Akdeniz** iklimine özgü maki türü bitkiler yetişir(*)"

*) **A phytosociological study of vegetation of the Devrekâni-İnebolu-Abana area** (Kastamonu, Turkey), Israel Journal of Plant Sciences, Vol. 50, Sayfa 309. Anlatımın özgün biçimi (İngilizce): "Maquis vegetation, the typical plant cover under Mediterranean climate conditions, shows dissemination in the coastal parts of the İnebolu-Abana region between 20-200 (260) m."

Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nün 2007'de yayımladığı bir haritaya göre (2006 Kasım-2007 Ekim) **Karadeniz Bölgesi**'nin en kurak yeri **Abana** ile **İnebolu** arasındır (Kastamonu'da Tarım, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Kastamonu Tarım İl Müdürlüğü, Mayıs-Haziran-Temmuz 2008, sayfa 24).

Emel Kanoğlu, "**Abana ve Yöresinin Florası**" adlı çalışmasında, **Abana**'da "azımsanmayacak sayıda **Akdeniz** kökenli bitkiler"e rastlandığını yazar(*)).

*) Araştırma alanı, Bitki Coğrafyası Yönünden Holarktik Bölge'nin **Avrupa-Sibirya** flora alanının Öksin (Euxine) kesiminin A5 karesinde kalmaktadır. **Abana** ve yöresinin floristik içeriğini saptamak amacıyla yapılan bu çalışmada 371 bitki taksonu saptanmıştır. 8 Eğrelti ve 7 açık tohumlu bitkinin sistematığı Davis'e göre yapılmıştır. 356 takson kapalı tohumlu bitkinin sistematığı de Cronquist yöntemine göre yapılmıştır (**Abana ve Yöresinin -Kastamonu- Florası. Emel Kanoğlu**, Orman Mühendisliği Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, 2002).

Abana Gazetesi'nin (abanagazetesi.net), 25 Aralık 2015 tarihli "**Abana**'da **"Mandalina Hasadı"**" haberi:

"**Abana**'da **"mandalina hasadı"**(!) başladı.

İsveç'te oturan **Hilmi Yıldırım**'ın yaklaşık 15 yıl önce, evinin bahçesine diktiği **8 Rize mandalinasının "hasat"**ı yapıldı./ Bu yıl **40-50 kilo** mandalina devşirildi. / **Hilmi Yıldırım**, mandalinaların korunduğu geçen yıllarda bahçeden **150 kılıoya** dek **mandalina** aldıklarını söyledi."

Kemal Ekmekçi (1934):

"Babam (**İsmail Ekmekçi**, 1906) **Rize**'de polisti. 1949'da **Rize Ziraat Fidanlığı**'ndan **Cumhuriyet** vapuruyla 2.500 fidan getirerek **Abana**'da dağıttı. Kulübün bahçesindeki (Belediye Bahçesi) akasya ağaçları bizim getirdiğimiz fidanlardan yetişti. Akasya, mandalina, çay gibi fidanlar getirdik. **Çakır Azize**'nin (**Çakır**, 1893) evinin bahçesindeki mandalinalar da bizim fidanlardandır. Babam **Rize**'den 1954'te de fidan getirdi" (özel söyleşi).

Balkan Haber Ajansı, **Kırım**'ın "iklim"ini **Abana**'ya benzetiyor:

"**Kırım**, hemen her mevsimi sert geçen **Karadeniz**'in, nadir sıcak ve tatile elverişli bölgelerinden birisi. İklimi, **Amasra**, **Sinop**, **Abana** ve **Hopa**'yı andırıyor. Bu nedenle de **kuzeyli turistlerin** ilgisini çekiyor" (gundemekonomi.com, 2 Kasım 2014).

İlişi'deki "**Gözetleme Yeri**"nde (**İlişi Çayı**'nın doğu yakasındaki "kale") doğal ortamda yetişmiş, gövdesinin kabukları dökülmüş yerleri kırmızı, okalüptüs'e benzeyen, **Kastamonu Valiliği**'nce "korumaya alınmış" ağaçlar var.

Hilmi Yıldırım (1963):

"**İlişi**'deki o ağaçların fotoğraflarını çekmiştim. İyi çıktı. Bunlardan birini, birkaç fotoğrafım yayımlanan **Treknature** İnternet Sitesi'ne yollayacaktım. Ama adı gerekliydi. **Turhan Baytop**'un **Türkçe Bitki Adları** kitabından (TDK Yayınları) bu ağacın adının '**sandal ağacı**' olduğunu buldum. '**Google**'dan da ağacın fotoğraflarını inceledim, benimkilerin benzeriydi. Böylece bu ağaçların '**sandal ağacı**' olduğu ortaya çıktı" (özel söyleşi).

Hindistan ve **Malezya** kökenli olan **Sandal ağacı** (santalum album) **Akdeniz**(*) ve **Ege** bölgelerimizde de yetişir. **Sandalgiller** ailesindendir. Yaprak dökmez. Kerestesi sert ve değerlidir. Gövdesi Parfüm ve ilaç yapımında da kullanılır. Buradaki "sandal" sözcüğü Türkçedeki "**sandal**" anlamlarında değildir (sandal tree).

*) Sandal ağacı, **Akdeniz**'in kıyı şeridinde görülmez. Deniz düzeyinden 700 metre kadar yükseklikteki **Toroslar**'da görülen bu ağacın **Antalya** köylerindeki adı "**kozağaç**"tır. **Abana** ve çevresinde yetişen **defne** ağacına da **Akdeniz** kıyı şeridinde çok rastlanmaz. Bu ağaca, akarsu boyları dışında, 600-700 metre yüksekliklerde rastlanabiliyor.

Sandal ağacı'na yalnızca **Abana**'da değil, **İnebolu**'dan **Sinop-Samsun** sınırına dek tüm kıyı şeridinde rastladık. **Hacıveli Kanyonu**'nda bu ağaca rastlayamadık. Bundan, bu ağacın karanlık (gölge) yerleri sevmediği anlaşıyor.

Kanyondan uzaklaştıkça sandal ağacına rastlanıyor. Daha çok kayalıklarda görülüyor.

Sandal ağacının yöresel adı bile var.

Mehmet Tıǧlı (Çatalzeytin-Kuğu, 1948):

"Biz bu ağaca **"endirek"** deriz. Çocukluğumuzda biz, çok dayanıklı olan bu ağaçtan kaymak için kızak yapardık. **Tahsin'in Burhan'ın** (Kaya, Denizbükü, 1945) çok eski olan samanlığı **endirek** ağacından yapılmış" (Özel söyleşi).

Burhan Kaya (Denizbükü, 1945):

"Bu samanlık dedemin (Tahsin Kaya, 1894) zamanından kalma. Belki daha da eski. Yapımında **endirek** (sandal) ağacı da kullanılmış. **Endirek** ağacına kurşun bile geçmiyor" (özel söyleşi).

Hilmi Yıldırım (1963), dünyada yalnızca **Abana**'da görülen **bir çiçek türü** buldu:

"Geçen yıl (2014) beyaz bir çiçek buldum: '**Silena compacta**' (kanlı basurotu=nakil çiçeği). Dünyada bunun beyazı yok! Pembesi, kırmızısı, birçok rengi var. Beyazı yalnızca **Abana**'da var. Bulduğum çiçeklerin adlarına bakıyorum.

İngilizcesini, Latincesini buluyorum. Benim amatörce uğraşım bu. İlerde bölgemizin florasına ilişkin bir kitap yazmak istiyorum" (**Türkiye'nin Sesi Radyosu**, 14 Ağustos 2015).

Solidago canadensis adlı çiçek de **Türkiye**'de yalnızca **Abana**'da yetişiyor. **Kuzey Amerika**'da daha çok bahçelerde yetiştirilen **solidago canadensis**'e 1976'da **Avrupa**'da da doğada rastlanmış ve yaygınlaştırılmıştır. **Karadeniz Teknik Üniversitesi**'nden (Trabzon) **Salih Terzioğlu** ve **Rahim Anşın** ile **Abana** Orman Şefi **Emel Kanoğlu** bu çiçeğe 2002'de **Acar Mahallesi**'ndeki (Macar Köyü) **Ezine Çayı** deltasında doğal ortamda rastlamışlardır (Kaynak: Turk J Bot 27 -2003- Sayfa 155-157, TÜBİTAK).

Solidago'nun 100'den çok türünden 2002'ye dek **Türkiye**'de yalnızca biri (**solidago virgaurea**) biliniyordu.

Abana'da değişik kuş türleri de barınıyor.

İskender Şengör (1975):

"Özellikle **Harmason Köprüsü** ile deniz arasındaki alan birçok yaban hayvanına ve 100 çeşit kuş türüne ev sahipliği yapıyor. Bu bölgede fotoğraflarını çektiğimiz nadir kuş türlerinin sayısı oldukça fazla. **Türkiye**'de de çok nadir olan bu kuş türlerinin burada yaşamaları, kuş fotoğrafçılarına yönelik ses getirmiştir. **Su tavuğu, su kılavuzu, yalıçapkını, gri balıkçıl, ak balıkçıl, büyük balıkçıl, küçük halkalı cılıbıt, balaban** bu bölgede çok fazla üremektedir. Göç dönemlerinde **kara leylek, taş çeviren, bıyıklı baştankara, ağaç kamışçını, mavi gerdan, dağ bülbülü, paçalı şahin, ördek türlerinin neredeyse tamamı** ve daha sayamadığım birçok nadir kuş türünü **Ezine Çayı**'nda fotoğrafladık" (Kastamonu Gazetesi, 1 Aralık 2016).

(Hayati Tahsin YILMAZ ("Abana Belgeseli" 2. baskı çalışması)